

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ДПС УКРАЇНИ

МУЛЯВКА Дмитро Григорович - кандидат юридичних наук, доцент, Національний університет ДПС України

УДК 342.9:336.221.4:007 (477)

В статье рассмотрены вопросы организации деятельности информационных систем ГНС Украины. Определены основные задачи информационных ресурсов ГНС Украины. Сформулированы основные направления совершенствования информационно-аналитической работы.

Ключові слова: інформаційні системи ДПС України, інформаційні ресурси, податкова інформація, податкова служба.

У складних економічних та соціальних умовах виникає необхідність підвищення боротьби зі злочинами та іншими правопорушеннями. Економічна спрямованість в Україні вимагає консолідації зусиль правоохоронних та контролюючих органів. Успішне виконання завдань, покладених державою на ці органи, безпосередньо залежить від належного рівня інформаційного забезпечення ДПС України.

Проблеми виникнення, природа та сутність інформації, її вплив на людину і суспільство, інформація як процес переходу людства на чергову стадію соціального розвитку від індустріального до інформаційного суспільства, прогрес в інформаційних технологіях, їх упровадження в соціальну діяльність, пов'язані з ними політико-правові та економічні процеси, належать сьогодні до числа найважливіших і ключових [1, с.23].

Інформація згідно з Законом України «Про інформацію» – це будь-які відомості та (або) дані, які можуть бути збережені

на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [2, с.1].

Закон визначає декілька видів інформації, серед яких:

- інформація про фізичну особу;
- інформація довідково-енциклопедичного характеру;
- інформація про стан довкілля (екологічна інформація);
- інформація про товар (роботу, послугу);
- науково-технічна інформація;
- податкова інформація;
- правова інформація;
- статистична інформація;
- соціологічна інформація;
- інші види інформації.

Зокрема, якщо розглядати види інформації в контексті діяльності органів Державної податкової служби, варто звернути увагу на визначення податкової інформації, згідно з вищезазначеним законом, а саме: під податковою інформацією розуміється сукупність відомостей і даних, що створені або отримані суб'єктами інформаційних відносин у процесі поточної діяльності і необхідні для реалізації покладених на контролюючі органи завдань і функцій у порядку, встановленому Податковим кодексом України [2, с.16].

Також можна зауважити, що згідно з Податковим кодексом України податкова інформація надходить від різних джерел: платників податків та податкових агентів, від органів виконавчої влади, органів міс-

цевого самоврядування та Національного банку України, від банків, інших фінансових установ, від органів влади інших держав, міжнародних організацій або нерезидентів; від підрозділів податкової служби та митних органів. У Кодексі визначено виключний перелік інформації, який подається платниками податків та податковими агентами, що обробляється, зберігається та може використовуватися у діяльності контролюючих органів [3,с.224].

Інформація виступатиме складовим елементом суспільних правовідносин (і таким чином перетворюючи їх в інформаційні) тільки у тому випадку, коли вона має для них самостійне значення, самостійну цінність і призначення для використання.

Податковий кодекс України передбачає, що інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності державної податкової служби – комплекс заходів зі збору, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання органами державної податкової служби покладених на них функцій та завдань.

До особливостей інформації в органах державної податкової служби можна віднести наявність суб'єктів та об'єктів інформаційних відносин. Суб'єктами інформаційних відносин у процесі діяльності податкової служби є співробітники податкової служби, уповноважені на ведення цієї діяльності. Об'єктами інформаційних відносин є документована або публічно оголошувана інформація про події та явища в галузі економіки, міжнародній, соціальній та інших сферах. Ефективне інформаційне забезпечення залежить від відповідної інформаційної системи органів податкової служби України [3,с.222].

Стаття 74 Податкового кодексу України вказує, що податкова інформація може зберігатися та опрацьовуватися в інформаційних базах органів ДПС або безпосередньо посадовими (службовими) особами органів державної податкової служби. Перелік інформаційних баз, а також форми і методи опрацювання інформації визначаються центральним органом державної податкової служби. Зібрана податкова інформація та результати її опрацювання використову-

ються для виконання покладених на органи державної податкової служби функцій та завдань [3,с.232].

Інформація може зберігатися в електронному вигляді в електронних базах даних та на паперових носіях, які повинні зберігатися у визначених архівах. Окремі аналітичні матеріали, узагальнення, практика застосування, інші матеріали при необхідності можуть знаходитися в окремих виконавців. Слід відмітити, що в широкому розумінні інформаційні ресурси використовуються в практичній діяльності фактично кожного з підрозділів органів ДПС України [3,с.232].

Для здійснення своїх функцій органами ДПС використовуються інформаційні ресурси. Їх функції модернізуються та вдосконалюються з часом. Основним завданням інформаційних ресурсів ДПС є забезпечення доступу працівників ДПС, з метою встановлення відповідних критеріїв ризику ухилення від сплати податків, до відомостей, пов'язаних з державною реєстрацією та податковим обліком СПД, показниками фінансово-господарської діяльності юридичних та фізичних осіб, обсягами нарахованих та сплачених сум. Основна функція інформаційних ресурсів ДПС полягає в організації та функціонуванні електронного обігу платників податків, який ведеться з метою створення умов для здійснення контролюючими органами правильності нарахування, своєчасності і повнотой сплати податків, нарахування фінансових санкцій, дотримання податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладається на органи державної податкової служби.

Інформаційні ресурси ДПС повинні забезпечувати при мінімальних затратах ручної праці збір, обробку, аналіз інформації про стан суб'єкта управління, вироблення керуючих дій, обмін інформацією як у середині системи так і між системами одного чи різних рівнів. Інформаційні ресурси ДПС включають у себе комплекс технічних засобів, який би забезпечував реалізацію керуючих алгоритмів, зв'язок між системами, простоту вводу первинної інформації, різноманітність виводу результатів оброб-

ки, простоту і технологічність технічного обслуговування, сумісність усіх технічних модулів як на програмному, так і на інформаційному рівнях. Суттєвою вимогою є розробка на основі наявних операційних систем різних типів, пакетів прикладних програм, орієнтованих на обробку даних і вирішення функціональних задач, систем управління базами даних, які забезпечують накопичення, ведення і видачу в обробку інформації, що необхідна для вирішення задачі користувачем чи задоволення його інформаційного запиту [4, с.17].

Відповідно до Національної програми інформатизації та концепції інформації державної податкової служби України створюється та вдосконалюється інформаційно-аналітична система (ІАС) податкової служби – це сукупність інформаційних служб, програмних комплексів і баз даних для забезпечення процесів адміністрування податків.

Основними завданнями, вирішення яких покладається на ІАС ДПС, є:

- забезпечення контролю за повним і своєчасним надходженням коштів до бюджетів;
- підвищення оперативності, достовірності та якості інформації, яка використовується для прийняття рішень;
- створення центральної бази даних ДПС України як елемента міжвідомчої системи обліку даними з різними зацікавленими відомствами та організаціями;
- аналіз економічного стану підприємств, регіонів, галузей у різноманітних розрізах для вироблення науково – обґрунтованих рішень з питань податкової політики;
- реалізація принципово нової технології взаємодії між платниками податків і податковою службою – «електронної звітності», що дасть змогу суттєво знизити витрати на перевірку звітних документів платників податків, значною мірою скоротити витрати часу платників податків на взаємодію з податковою службою, а також сформувати бази даних для аналізу господарської діяльності;
- створення на основі сучасних технологій системи інформування населення з

метою підвищення податкової грамотності і запобігання численним фактам ненавмисного порушення податкового законодавства [3,с.229].

Характерною ознакою інформаційних ресурсів податкової служби є постійне вдосконалення інформаційних технологій, розроблення та впровадження прогресивних засобів організації баз даних, створення комунікаційних мереж, що забезпечує поліпшення інформаційного обліку як в середині податкової служби, так і з інформаційними системами відповідних державних служб і місцевих адміністрацій. Тому одним з основних напрямів реформування податкової системи України є подальший розвиток інформатизації органів податкової служби.

Фундаментальною основою інформатизації є створення високоорганізованого середовища, яке, з одного боку, має включати й об'єднувати у межах усієї податкової служби України інформаційне, телекомунікаційне, комп'ютерне, програмне забезпечення, інформаційні технології, мережі ЕОМ, бази даних і сховища даних, інші засоби інформатизації, а з іншого боку – забезпечувати можливість створення і використання ефективного системно-аналітичного апарату, що дасть змогу на якісно новому рівні інформаційного обслуговування проводити як повсякденну оперативну роботу, так і системний аналіз стану та перспектив діяльності податкової служби в цілому, приймати науково обґрунтовані рішення щодо реалізації податкової політики України [5,с.16].

Інформаційне забезпечення органів податкової служби, як сукупність методичних та інструктивних документів, систем класифікації і кодування, інформаційних баз, має свої особливості, спричинені специфікою функціонування податкової служби.

Методичні та інструктивні документи – це сукупність законодавчих актів, урядових керівних документів, відомчих нормативних документів, пов'язаних з нормуванням процесу сплати податків і зборів, а також стандарти та проектні рішення зі створення та ведення інформаційного забезпечення. На основі цих документів створюються

текстові файли, які використовуються спеціалістами як нормативно-довідкова інформація.

Система класифікації і кодування – це сукупність методичних вказівок і конкретних проектних рішень для створення класифікаторів з конкретних номенклатур. У Державній податковій службі використовуються загальнодержавні класифікатори і відомчі довідники [4, с. 23].

Основною складовою інформаційного забезпечення органів ДПС є інформаційна база, яка за загальними принципами декомпозиції поділяється на зовнішню і внутрішню. Зовнішня інформаційна база являє собою сукупність вхідних і вихідних повідомлень.

Внутрішня інформаційна база інформаційна автоматизована система ДПС – це, власне, масиви даних, які створюються і підтримуються на районному, обласному і державному рівнях податкової служби. У базі даних підтримується нормативно-довідкова, оперативна та архівна інформація [4, с. 24].

Створення та впровадження автоматизованої системи інформаційно-аналітичного забезпечення з використанням новітніх технологічних й програмних засобів зможе суттєво підвищити ефективність роботи органів ДПС, якісно покращити інформаційне обслуговування основних напрямів цього виду діяльності, скоротити часові та трудові витрати на обробку зібраної інформації, підвищити достовірність вихідних даних, збільшити функціональні можливості складання різних форм звітної інформації. Наприклад, це:

- інтеграція баз даних та обчислювальних ресурсів, формування та супроводження проблемно-орієнтованих банків даних за всіма напрямками діяльності органів ДПС;

- забезпечення санкціонованого оперативного віддаленого доступу користувачів усіх рівнів управління до баз даних різного призначення безпосередньо з АРМів користувачів;

- впровадження безпаперових інформаційних технологій на усіх рівнях функціонування органів ДПС;

- забезпечення інформаційної взаємодії з базами даних інших компетентних органів не тільки нашої держави, а й міжнародних організацій і компетентних органів інших країн, а також галузевими інформаційними системами в народному господарстві і тощо;

- забезпечення інформаційної безпеки в органах ДПС.

На нашу думку, в органах ДПС України основним напрямом удосконалення інформаційно-аналітичної роботи органів ДПС України є централізація введення, обробки, зберігання та використання інформації податкових органів усіх рівнів. Організаційно це досягається саме створенням мережі спеціалізованих інформаційно-аналітичних центрів з відповідними функціями податкових інспекцій.

Створення інформаційно-аналітичних центрів у податковій службі дозволить:

- покращити адміністрування податків;
- забезпечити повний збір податкових надходжень до бюджетів;

- зменшити видатки на основі впровадження сучасних методів податкового адміністрування та ресурсозберігаючих інформаційних технологій;

- покращити податковий контроль за правильністю виконання платниками податків своїх податкових зобов'язань;

- централізувати обробку інформації при інтеграції інформаційних ресурсів, що забезпечують підвищення якості та об'єктивності обробки відомостей про платника податків;

- забезпечити доступ до масиву первинних документів про діяльність платника податків з боку регіональних податкових органів;

- створити інформаційний масив (електронний паспорт платника податків) на основі об'єднання потоків інформації щодо господарської діяльності, яка надходить не тільки від самого платника податків, але й з інших джерел, у тому числі засобів масової інформації, державних і недержавних структур. Це дозволить зробити основою контрольної діяльності не порівняння облікових реєстрів із первинною документацією, а й повний аналіз інформації щодо

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуті питання організації діяльності інформаційних систем ДПС України. Визначені основні завдання інформаційних ресурсів ДПС України. Сформульовані основні напрями удосконалення інформаційно-аналітичної роботи.

SUMMARY

The questions of organizing the activities of the STS of Ukraine. The main objectives of information resources DPS Ukraine. Formulated the main directions of improvement of information-analytical work.

платника податків, отриманої із усіх можливих джерел, завдання контролю дотримання податкового законодавства всіма категоріями платників податків (великих, проблемних, малого та середнього бізнесу та інших класифікаційних груп), забезпечити вибір об'єктів при плануванні контролюючої діяльності та виїзних перевірок, відстежувати дотримання податкової дисципліни платників податків, враховуючи ланцюжки дочірніх структур, що знаходяться в різних куточках України.

На сьогодні в Україні є багато проблем, пов'язаних із діяльністю податкової служби та використанням нею інформаційних і довідкових автоматизованих систем. Ці проблеми полягають в удосконаленні аналітичної роботи податкової служби та матеріально-технічному забезпеченні її діяльності.

Серед проблем, що існують сьогодні з інформаційного забезпечення взаємодії податкової служби з іншими правоохоронними та державними органами можна виділити такі, як:

- постійна зміна законодавства у сфері оподаткування та інших нормативно-правових актів відомчого характеру, що виключає можливість постійного здійснення інформаційного обліку на належному рівні;
- неузгодженість інформаційних систем різних рівнів;
- відсутність загального підходу до інформаційно – довідкового забезпечення

всіх підрозділів податкової служби, правоохоронних органів та інших державних органів, які б мали право користуватися даним видом інформації.

Процес запровадження в податковій службі інформаційних технологій не є досконалим, однак ті позитивні зміни, що відбуваються останнім часом, та визначені перспективні напрями допоможуть здолати всі перешкоди в інформаційному забезпеченні діяльності податкової служби.

Література

1. Белянов К.І. Організаційно-правове та наукове забезпечення інформатизації в Україні: проблеми теорії та практики / дисертація на здобуття ступеня доктора юридичних наук. – Київ. – 2009. – 419 с.
2. Закон України від 2 жовтня 1992 р. «Про інформацію» / Відомості Верховної Ради України. – 1992. №48.
3. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України: в 3 т. [заг. редакція, М.Я. Азарова]. – К.: Міністерство фінансів України, Національний університет ДПС України, 2010.
4. Мулявка Д.Г.; Атаманчук О.В.; Рекуненко Т.О: Організація використання інформаційних ресурсів ДПС України у протидії податковим правопорушенням. Навчальний посібник, – Ірпінь. – 2012. 191 с.
5. Наказ ДПА України від 01.07.1998 р. №315 (типова інструкція діловодства в ДПС).